

KARAKTERISTIEK VAN DE VERPLEGINGS- WETENSCHAPPER

Versie 1.0 werkversie voor in de praktijk

Joanne Bouma, MSc. RN.

Eline de Craen, MSc. RN.

Evelien de Kruif-Hoek, MSc. RN.

Drs. Truus van der Hooft

Petra Veninga, MSc. RN.

Ronald Visser, MSc. RN.

INL

Inleiding

De Alumnivereniging Verplegingswetenschap Nederland presenteert u met trots de Karakteristiek van de Verplegingswetenschapper. Deze karakteristiek positioneert de Verplegingswetenschapper binnen het geheel van beroepen binnen de gezondheidszorg. Het ontwikkelen van deze karakteristiek past binnen de missie en de doelstellingen van de Alumnivereniging Verplegingswetenschap Nederland.

In 2015 is de projectopdracht verstrekt om een profiel voor de verplegingswetenschapper te ontwikkelen. De aanleiding hiervoor was de constatering dat de wetenschappelijke onderbouwing van het verpleegkundig beroep volop in ontwikkeling is. Echter veel van de ontwikkelde kennis bereikt maar moeizaam de dagelijkse praktijk. Het belang van een zichtbare, herkenbare verplegingswetenschapper voor de ontwikkeling van de verpleegkundige beroepsgroep en de wetenschappelijke onderbouwing van het vak werd hierbij onderkend.

Voorafgaand aan de projectopdracht is het onderwerp profiel en profilering op verschillende wijzen verkend. De presentatie van de beroepsprofielen (nav *Leren van de toekomst. Verpleegkundigen & Verzorgenden 2020*) door Marieke van Dort-Methorst MSc, en Tineke Holwerda MSc, was de eerste aanzet. Naar aanleiding van deze presentatie ontstond de vraag: 'Hoe profileren wij ons als Verplegingswetenschappers, wat is onze positie binnen de sterk veranderende context in de gezondheidszorg?'

Met deze focus hebben we profilering en positionering van de verplegingswetenschapper verkend door het organiseren van expertmeetings en workshops, waarbij externe experts met de leden in gesprek gingen over dit onderwerp.

Op 8 januari 2015 is een projectgroep geïnstalleerd, bestaande uit leden van de alumni-vereniging, om te komen tot een profiel van de Nederlandse verplegingswetenschapper. Verwachting was dat de groep een profiel zou kunnen presenteren op het eerste Lustrum van de vereniging in maart 2016. In het najaar van 2015 bleek dit niet haalbaar. Gekozen is om het Lustrum en presentatie van het profiel een jaar uit te stellen, omdat het eindproduct zorgvuldige ontwikkeling, aandacht en viering verdiende.

Nadat het bestuur kennis had genomen van het eerste concept is dit voorgelegd aan prof. dr. Marieke Schuurmans, hoogleraar Verplegingswetenschap Universiteit Utrecht en dr. Manon Kluijtmans, opleidingsdirecteur Klinische Gezondheidswetenschappen (KGW) Universiteit Utrecht. Naar aanleiding van de terugkoppeling zijn verschillende

inhoudelijke aanscherpingen gemaakt en is opnieuw nagedacht over het woord profiel. Juist het woord profiel bleek voor verwarring en misinterpretatie te zorgen. Er ontstond verwarring in relatie tot de beroepsprofielen 2020 en ook bij KGW gaf het onduidelijkheid in verhouding tot het opleidingsprofiel Verplegingswetenschap. Na intern overleg binnen het bestuur en met de projectgroep is gekozen voor 'karakteristiek' ter vervanging van 'profiel'.

Karakteristiek* betekent 'kenmerkend, typerend, representatief, kenschetsende beschrijving'. Profiel* betekent 'korte persoons- of karakterbeschrijving, algemene typering'. Naar de mening van het bestuur en de profielwerkgroep dekt *Karakteristiek* evengoed de inhoud en de bedoeling als *Profiel*. Beter nog: het scheidt geen verwarring in relatie tot andere profielen binnen het spectrum van de gezondheidszorg.

Voorliggende *Karakteristiek van de Verplegingswetenschapper* is nadrukkelijk een 1.0 versie, die gebruikt en getoetst zal gaan worden in de praktijk. Bedoeling is om gedurende 2017 de *Karakteristiek* te gebruiken in de praktijk en feedback te verzamelen om daar waar nodig te kunnen bijstellen.

Alle leden van de Alumnivereniging Verplegingswetenschap Nederland worden hiertoe nadrukkelijk uitgenodigd. In de loop van 2017 zal een evaluatietraject worden georganiseerd.

De *Karakteristiek van de Verplegingswetenschapper* is als digitaal document verkrijgbaar op www.alumnivw.nl.

Het bestuur van de Alumnivereniging Verplegingswetenschap Nederland bedankt de projectgroep voor haar enorme inzet gedurende de afgelopen twee jaar.

De projectgroep bestond uit: Joanne Bouma, MSc. RN., Eline de Craen, MSc. RN., Evelien de Kruif-Hoek, MSc. RN., Drs. Truus van der Hooft, Petra Veninga, MSc. RN., Ronald Visser, MSc. RN..

Maart 2017

Katja Bloem, voorzitter

Desirée Bierlaagh, vice-voorzitter

* www.vandale.nl

Aanleiding

AANL

Vorliggend document –*Karakteristiek van de verplegingswetenschapper* – is tot stand gekomen op verzoek van het bestuur van de Alumnivereniging Verplegingswetenschap Nederland. Het is geschreven vanuit de behoefte de plaats die de verplegingswetenschapper heeft in het verpleegkundig beroepenveld te kunnen exploreren en de meerwaarde van de inzet van verplegingswetenschappers duidelijk te maken.

Bij de ontwikkeling van dit document is rekening gehouden met huidige en toekomstige ontwikkelingen in maatschappij en gezondheidszorg. Het nieuwe beroepenhuis van verpleegkundigen en verzorgenden (Lambregts & Grotendorst, 2012) heeft onder meer consequenties voor de zorgopleidingen. In het advies ‘Naar nieuwe zorg en zorgberoepen: de contouren’ wordt voor de toekomst een dynamisch continuüm van bekwaamheden geadviseerd die gericht is op de zorgvraag (Kaljouw & Van Vliet, 2015). Ontwikkelingen als de vergrijzing, de nieuwe definitie van gezondheid (Huber et al, 2011) waarin het functioneren en het aanpassingsvermogen van patiënten centraal staat, de toenemende aandacht voor kostenefficiëntie en evidence-based zorg vragen van de huidige verpleegkundigen en zorgprofessionals een omslag in het denken ten aanzien van gezondheidsbevordering en -ondersteuning. Dit document sluit aan op deze ontwikkelingen en maakt helder wat de toegevoegde waarde van de verplegingswetenschapper is binnen de gezondheidszorg.

Karakteristiek van de Verplegingswetenschapper is bedoeld voor zowel de beginnende als de ervaren verplegingswetenschapper en haar werkgever. Hierin worden de mogelijkheden en rollen van de verplegingswetenschapper weergegeven. De ontwikkeling en wijze van toepassing van de hieronder beschreven rollen zal per verplegingswetenschapper verschillend zijn, omdat zij in haar functie accenten zal moeten leggen op die rollen die passend zijn binnen het domein waarin zij werkzaam is.

Noot: waar ‘zij’ staat kan ook ‘hij’ worden gelezen.

Missie

Verplegingswetenschappers genereren wetenschappelijke kennis voor de hedendaagse en toekomstige verpleegkundige praktijk ten behoeve van betere uitkomsten bij patiënten. Dit doen zij door: verpleegkundig leiderschap te tonen, het initiëren, faciliteren en het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek om vervolgens de uitkomsten hiervan te vertalen naar de dagelijkse praktijk en door het innemen van sleutelposities in het domein van de gezondheidszorg.

Visie

De verplegingswetenschapper overziet als generalist de verpleegkundige zorg en kan een specialist zijn op een eigen onderzoeksgebied. Zij onderscheidt zich door een brede visie op het verpleegkundig beroep, zowel nationaal als internationaal. Dit komt onder meer tot uitdrukking in het verbinden van wetenschappelijke- en beroepsoverstijgende ontwikkelingen in de dagelijkse zorgverlening, door het ontwerpen, uitvoeren en beschikbaar maken van wetenschappelijke kennis en deskundigheid op het gebied van ethisch handelen in samenhang met maatschappelijke ontwikkelingen.

Inleiding

De verplegingswetenschapper is een verpleegkundige die na het behalen van haar universitaire master werkzaam is binnen het domein van de gezondheidszorg. Zij benadert vanuit multidisciplinair perspectief gezondheidsvraagstukken waarbij de focus ligt op het verbeteren van de kwaliteit en doelmatigheid van de gezondheidszorg door deze te verbinden met wetenschappelijk kennis: door het opzetten en uitvoeren van wetenschappelijk vanuit zorgperspectief relevante vragen, en door vertaling en implementatie van onderzoeksresultaten naar de klinische praktijk. Zij levert een bijdrage aan de ontwikkeling van een breed gedragen visie op het verpleegkundig beroep, het ethisch handelen binnen de verpleegkundige zorg en de gezondheidszorg. Hiervoor toetst zij kritisch haar eigen visie aan bestaande visies, huidige nationale en internationale ontwikkelingen op het gebied van gezondheidszorg, maatschappij en politiek. Door middel van wetenschappelijk onderzoek draagt de verplegingswetenschapper bij aan theorieontwikkeling en kennisontwikkeling binnen de multidisciplinaire zorg. Vanuit die wetenschappelijke rol komt ook de innovatie van de zorg tot stand. Bij de ontwikkelingen van het verpleegkundig beroep is de verplegingswetenschapper inhoudsdeskundig op dit gebied en vertegenwoordigt zij het verpleegkundig beroep. Zij fungeert als leider binnen het verpleegkundig vakgebied voor haar vakgenoten en is een overlegpartner bij het omgaan met moreel ethische en andere dilemma's in het werkveld.

De 'Karakteristiek van de verplegingswetenschapper' omvat de volgende rollen: academisch verpleegkundige, verpleegkundig leider, onderzoeker, kennisdeler en innovator.

ACADEMISCH VERPLEEGKUNDIGE

- Neemt het voortouw in het wetenschappelijk onderbouwen van de verpleegkundige zorg waarin zelfregie en het dagelijks functioneren van patiënten, hun naasten en hun netwerk centraal staan met als doel het verbeteren van de cliëntgerichtheid, kwaliteit en doelmatigheid van de zorg
- Heeft algemene kennis over de gezondheidszorg en beschikt over specialistische kennis van het domein waarbinnen zij werkzaam is en van de verplegingswetenschap
- Heeft gedetailleerde kennis van belangrijke onderwerpen in het verpleegkundig vakgebied en op aanpalende vak- en wetenschapsgebieden
- Handelt adequaat in nieuwe complexe probleemsituaties door het maken van een systematische en onderbouwde analyse en een besluit op basis van EBP
- Kan constructief samenwerken met andere academische professionals binnen de gezondheidszorg en verwante wetenschapsgebieden

VERPLEEGKUNDIG LEIDER

- Vervult een voortrekkersrol om het verpleegkundig handelen aan te laten sluiten bij nieuwe ontwikkelingen in de gezondheidszorg gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek
- Neemt initiatief in het professionaliseren van de verpleegkundige beroepsuitvoering door kwaliteitsprojecten te initiëren of daarbij aan te sluiten
- Heeft kennis van en is zich bewust van het eigen normen- en waardensysteem
- Vertegenwoordigt het verpleegkundig beroep binnen de gezondheidszorg en maatschappij door participatie in samenwerkingsverbanden op lokaal, nationaal en internationaal niveau zoals werkgroepen, adviesraden op het gebied van beleids- en politieke vraagstukken
- Initieert activiteiten om bij te dragen aan wetenschappelijk onderbouwd en moreel ethisch handelen binnen de verpleegkundige beroepsuitoefening en is hierin een voorbeeld voor beroepsgenoten

INNOVATOR

- Beschikt over een kritisch reflecterende houding ten aanzien van het verpleegkundig beroep, de gezondheidszorg en de ontwikkelingen die daarin plaatsvinden
- Heeft een voortrekkersrol en voorbeeldfunctie in het implementeren van nieuwe, wetenschappelijk onderbouwde werkwijzen en vormen van zorg
- Kan complexe interprofessionele veranderprocessen aansturen en borgt hierin de kwaliteit in termen van patiëntveiligheid en tevredenheid van zorgvragers en hun naasten

ONDERZOEKER

- Vertaalt vanuit eigen ervaring en contacten met verpleegkundigen en andere zorgprofessionals, praktijkproblemen naar onderzoeksvragen, zet onderzoek op, waar mogelijk in samenwerking met zorgprofessionals
- Ondersteunt verpleegkundigen en andere zorgprofessionals bij het maken van een vertaling van een praktijkprobleem naar een onderzoeksvraag en geeft begeleiding bij het opzetten van een onderzoek
- Initieert gevraagd en ongevraagd (literatuur)onderzoek ten behoeve van de verpleegkundige zorg en bewaakt de kwaliteit hiervan
- Levert een bijdrage aan (de ontwikkeling) van nieuwe vormen van zorg door het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek
- Zorgt ervoor dat het wetenschappelijk onderzoek ethisch verantwoord is door eigen onderzoek voor te leggen aan een medisch ethische toetsingscommissie (METC) of door als lid van een METC-onderzoeksvorstellen te toetsen
- Draagt bij aan internationale kennis op het verpleegkundig domein door publiceren in peer-reviewed tijdschriften en congrespresentaties

KENNISDELER

- Ontwikkelt onderwijs en geeft scholing en training on-the-job over vakinhoudelijke vernieuwingen en evidence based practice
- Communiqueert op lokaal, nationaal en internationaal niveau met beroepsgeenoten en andere zorgprofessionals over praktijkgericht- en wetenschappelijk onderzoek door middel van het deelnemen aan congressen en netwerkbijeenkomsten
- Deelt kennis door het geven van presentaties en/of publiceren van onderzoek in wetenschappelijke, vakinhoudelijke tijdschriften of andere media

Competenties

Om bovenstaande rollen te vervullen beschikt de verplegingswetenschapper over een integere en onafhankelijk wetenschappelijke houding. Zij heeft een kritisch reflectieve attitude. Zij signaleert beperkingen in bestaande kennis en/of educatie en maakt de vertaling van wetenschappelijke ontwikkelingen naar (het ontwikkelen van) toegepaste verpleegkundige zorg, in uitvoering en onderwijs. Zij beschikt over uitgebreide kennis en vaardigheden op het gebied van het doen van wetenschappelijk onderzoek, toont leiderschap en heeft netwerkvaardigheden, overtuigingskracht en ze draagt kennis uit via verschillende media. Zij beschikt over analytische vaardigheden en ze kan vraagstukken kritisch benaderen. Creativiteit en innovatief vermogen zijn daarbij onontbeerlijk.

Bijlage

Overwegingen van de projectgroep bij de keuzes voor de *Karakteristiek van de verplegingswetenschapper*

Als eerste stap in het verkennen van welke plaats de verplegingswetenschapper inneemt binnen het beroepenveld heeft de projectgroep gekeken naar de eigen functies. Eén van de adviezen van het bestuur van de Alumnivereniging Verplegingswetenschap Nederland was om te proberen deze functies te omschrijven volgens de CanMEDS-rollen uit het verpleegkundig beroepsprofiel (Lambregts, Grotendorst, 2012). Onafhankelijk van elkaar kwamen de leden van de projectgroep tot de conclusie dat de rollen niet goed passend waren omdat de CanMEDS-rollen passen bij beroepen in de gezondheidszorg en verplegingswetenschap geen beroep is. De projectgroep is van mening dat de rollen die gebruikt worden binnen de opleiding Klinische Gezondheidswetenschappen (KGW) (Cursushandleiding Profilering, 2014-2015) beter te gebruiken zijn en heeft deze dan ook nader uitgewerkt. Voor wat betreft de KGW-rollen is er gediscussieerd over de rol academische professional. Paste hier de wetenschappelijk verpleegkundige of academisch verpleegkundige het beste bij? Besloten werd de term academisch verpleegkundige te gebruiken omdat die aansluit bij de opleiding die de verplegingswetenschapper heeft gevolgd. De rollen die gebruikt worden voor de *Karakteristiek van de Verplegingswetenschapper* zien er dan als volgt uit: academische verpleegkundige, onderzoeker, kennisdeler, innovator.

De projectgroep heeft gesproken over het onderscheid van de verplegingswetenschapper ten opzichte van de HBO-Verpleegkundige en de Verpleegkundig Specialist. In de discussie kwamen een aantal kernpunten naar voren: de verplegingswetenschapper oefent invloed uit zowel naar het management als naar de werkvloer. Deelname van de verplegingswetenschapper is wenselijk in bijvoorbeeld de VAR, de OR of medisch ethische commissies. Het verpleegkundige beroep en de zorg in al zijn facetten staat bij de verplegingswetenschapper centraal. De verplegingswetenschapper heeft een brede blik ten aanzien van ontwikkelingen op landelijk niveau. Verpleegkundig leiderschap is daardoor een belangrijke kerntaak van de verplegingswetenschapper. De projectgroep heeft daarom besloten deze extra rol toe te voegen aan de vier bestaande rollen en de rol van verpleegkundig leiderschap uit te werken vanuit de eigen functies van de leden van de projectgroep. Het verpleegkundig beroep was de basis bij het beschrijven van de rollen. Daarbij waren kernvragen: Wat is de rode draad? Waar zitten verschillen, hoe onderscheidt de verplegingswetenschapper zich in de praktijk? Wellicht heeft dit met grondhouding van de verplegingswetenschapper te maken: proactief, ontwikkelingsgericht en onafhankelijk. De projectgroep heeft besloten de rollen vanuit deze grondhouding te beschrijven.

Wetenschappelijk onderbouwen van verpleegkundig handelen is de basis van waaruit de verplegingswetenschapper werkt. Vanuit die wetenschap heeft zij een visie en onderbouwt daarmee het ethisch handelen. Hieruit ontwikkelt zij zich als rolmodel in verpleegkundig leiderschap. De verplegingswetenschapper is gericht op de ontwikkeling van het verpleegkundig beroep vanuit de aansluiting bij de cliënten waar verpleegkundigen zorg voor dragen. De verplegingswetenschapper is een voorbeeld in ethisch handelen; gericht op het functioneren van mensen in hun dagelijks leven/handelen. De verplegingswetenschapper is daarbij gericht op het concrete handelen met behulp van toegepast wetenschappelijk onderzoek.

Einddoel voor de projectgroep was om te komen tot een compacte omschrijving/profiel van de verplegingswetenschapper en het beschrijven van de belangrijkste bijbehorende competenties. Er is uitgegaan van een generalistisch overstijgend werkende professional met NLQF niveaus 7 en 8 (VW in 7 en gepromoveerde VW in 8) [zie: Commissie NLQF – EQF, 2011].

Als laatste fase van de uitwerking van dit document is het voorgelegd aan prof. dr. Marieke Schuurmans, hoogleraar Verplegingswetenschap aan de Universiteit Utrecht en dr. Manon Kluijtmans, opleidingsdirecteur KGW en aan het bestuur van de Alumnivereniging Verplegingswetenschap Nederland. Op basis van hun feedback is het stuk aangepast. Belangrijkste wijziging is de titel: van 'profiel' naar 'Karakteristiek van de Verplegingswetenschapper'. Deze keuze is gemaakt omdat 'profiel' steeds leidt tot verwarring. Profiel lijkt aan te sluiten op het beroepsprofiel van de verpleegkundige of functieprofiel. Omdat verplegingswetenschapper geen beroep is en geen functie, werkt een dergelijke verbinding onduidelijkheid in de hand. Om de meerwaarde van de verplegingswetenschapper nadrukkelijker naar voren te brengen, is gekozen voor *Karakteristiek van de Verplegingswetenschapper* als term.

Vragen ter bespreking met de achterban

- 1 Herken je dit geschetste beeld?
- 2 Welke aanbevelingen heb je voor versie 2.0?

Wil je reageren? Mail ons: alumni.vw.nederland@gmail.com

Literatuur

Commissie NLQF – EQF (2011) Advies Commissie NLQF – EQF; Introductie van het Nederlands Nationaal Kwalificatiekader NLQF in nationaal en Europees perspectief. www.cinop.nl

Cursushandleiding Profilering 1 en 2 (2014-2015); Masterprogramma Jaar 1 en 2; p. 10-11; Klinische Gezondheidswetenschappen, Universiteit Utrecht.

Huber M, Knottnerus JA, Green L, van der Horst H, Jadad AR, Kromhout D, Leonard B, Lorig K, Loureiro MI, van der Meer JW, Schnabel P, Smith R, van Weel C, Smid H. How should we define health? *British Medical Journal*. 2011; 343:d4163

Kaljouw, M. & K. van Vliet (2015). *Naar nieuwe zorg en zorgberoepen: de contouren*, Commissie Innovatie Zorgberoepen & Opleidingen (red.).

Lambregts, Johan & Ans Grotendorst [red.] (2012). *Leren van de toekomst. Verpleegkundigen & Verzorgenden 2020*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Broedplaatsen

www.zorginstituutnederland.nl/beroepen+en+opleidingen/broedplaatsen
(21 november 2015)

Colofon

Uitgave – Alumnivereniging Verplegingswetenschap Nederland

www.alumnivw.nl

alumni.vw.nederland@gmail.com

Maart 2017

Vormgeving – Carta | Anky Neut, www.carta.nl

Iconen – Mireille van Bremen, www.empathicpathway.com

De vormgeving van dit document is mede mogelijk gemaakt door steun van JAN (Jongeren Alumni Netwerk van Universiteit Utrecht) en eenmalige subsidie van KGW.

www.alumnivw.nl